

פרק י"ח

הפעולות הכספיות של מוסדות הגמל והביטוח

I מוסדות הגמל

1. קווי התפתחות עיקריים

בשנת 1967 חלה האטה בקצב ההתרחבות של מוסדות הגמל. הגידול בצבירה השנתית עמד על 6 אחוזים לעומת גידול של 9 אחוזים אשתקד, ובמקביל חלה ירידה בגידול סך נכסי מוסדות הגמל מ-20 אחוזים בשנת 1966 ל-17.5 אחוזים השנה.

האטה שחלה השנה הינה חלק מתהליך הנמשך זה כמה שנים, שבעיקרו הוא תוצאת היציבות במספר החברים במוסדות הגמל, מחד גיסא, והעלייה בתשלומי פיצויים והחזרות לחברים שפרשו, מאידך גיסא. המיתון בפעילות הכלכלית השפיע אף הוא להאטת קצב הגידול בנכסי מוסדות הגמל ובצבירה השנתית שלהם; מצד ההכנסות — קטן השנה שיעור העלייה בהפרשות העובדים והמעבידים בעקבות היציבות בסך תשלומי השכר במשק ואילו מצד ההוצאות חלה הרחבה בתשלומי פיצויים והחזרות לחברים ולחברים שפרשו. תשלומים אלו עלו השנה ב-38.5 אחוזים, בעיקר בגלל העלייה בהיקף תשלומי פיצויים ותגמולים לעובדים שעזבו או שפוטרו ממקום עבודתם.

כתוצאה מהתפתחויות אלו, הואט שיעור הגידול בחיסכון הנקי של משקי הבית באמצעות מוסדות הגמל, מ-26 אחוזים בשנת 1966 ל-18 אחוזים השנה.

בשנת 1967 נמשכה המגמה של השינוי בהרכב הנכסים של מוסדות הגמל. חלקה של ההשקעה בניירות ערך עלה והגיע עד ל-79 אחוזים מכלל הנכסים, שעה שמשקלם של הנכסים האחרים — ירד; ביחוד בולטת הירידה המוחלטת בחובות המעבידים ובהלוואות לחברים. מגמת השינוי בהרכב ההתחייבויות של מוסדות הגמל נמשכה אף היא בשנת 1967; חלקן של קרנות הפנסיה עלה מ-50 אחוזים בסוף 1966 עד לכדי 53 אחוזים מכלל ההתחייבויות של מוסדות הגמל לסוף שנת 1967, ואילו חלקן של קרנות התגמולים, הפיצויים וההתחייבויות האחרות ירד.

2. הצבירה והחיסכון באמצעות מוסדות הגמל

הצבירה במוסדות הגמל הינה ההפרש בין התקבולים, הנובעים בעיקרם מהפרשות העובדים והמעבידים ובחלקם מהכנסות מהשקעות — לבין התשלומים לחברים ולחברים שפרשו וההוצאות השוטפות. השנה הסתכמה הצבירה ב-338 מיליון ל"י לעומת 320 מיליון ל"י בשנת 1966, שיעור גידול של 6 אחוזים לעומת 9 אחוזים אשתקד.

הפרשות העובדים והמעבידים למוסדות הגמל גדלו בשנת 1967 ב-18 מיליון ל"י לעומת גידול של 44 מיליון ל"י בשנת 1966 (שיעור הגידול ירד מ-14.3 אחוזים ל-5.0 אחוזים). למרות האטה זו בקצב הגידול בהפרשות, הרי בהתחשב בגידול המועט של מספר החברים בקופות הגמל וביציבות בסך תשלומי השכר במשק¹ נראה שיעור עלייה זה גבוה למדי והוא מוסבר בעיקר

¹ סך תשלומי השכר במשק ירדו בשנת 1967 ב-0.3 אחוז לעומת עלייה של 19 אחוזים בשנת 1966.

נכסי מוסדות הגמל והצבירה השנתית, 1962 עד 1967

(מיליוני ל"י)

נכסים בסוף השנה ללא שערך	אחוז הגידול של סך כל הנכסים *	הצבירה השנתית	אחוז הגידול בצבירה
1962	811	28.5	180
1963	1,037	27.9	226
1964	1,303	25.7	266
1965	1,596	22.5	293
1966	1,916	20.0	320
1967	2,254	17.6	338

* להוציא גידול הנובע משערך הנכסים.
ה מקור : משרד האוצר רשות החיסכון והביטוח.

בעליית חלקם של מבוטחי הפנסיה אשר שיעור הפרשת העובד והמעביד בהם גבוה, לעומת מספר צוברי התגמולים והפיצויים מכלל חברי הקופות. שני גורמים נוספים שהביאו לגידול בהפרשות הם כנראה עלייה בהכנסות מרכישת זכויות פנסיה עבור שנים קודמות והכנסות ממעבידים להשלמת תשלומי פיצויים לעובדים מפורטים.

לעומת זאת, יש לציין גורם שהשפיע להאטת הגידול בהפרשות והוא, ירידת מספר המועסקים לענפים מסויימים אשר שיעור הפרשות העובד והמעביד בהן הוא גבוה יחסית.¹

הכנסות מוסדות הגמל מהשקעותיהם² הגיעו בשנת 1967 ל-141 מיליון ל"י, לעומת 113 מיליון ל"י אשתקד, גידול בשיעור 24.8 אחוזים לעומת 22.8 אחוזים בשנת 1966. מקור העלייה בהכנסות אלה הינו הגידול בסך הנכסים והעלייה במשקלם של הנכסים בעלי שיעור תשואה גבוה, יחסית, (ניירות ערך) לעומת נכסים אחרים (חובות מעבידים, נכסי דלא נידי, פיקדונות עו"ש וכדומה). שיעור התשואה של מוסדות הגמל על ניירות ערך עמד בשנת 1966 על 6.6 אחוזים. שיעור התשואה על חובות מעבידים היה 4.8 אחוזים ועל הלוואות לחברים — 5.7 אחוזים.

תשלומי מוסדות הגמל לחברים ולחברים שפרשו מתחלקים לשלוש קבוצות עיקריות: תשלומי גימלאות, תשלומים סוציאליים שונים³ (בעיקרם ע"י קרנות הפנסיה), וקבוצה שלישית של פיצויים ותגמולים לחברים הפורשים ממוסדות הגמל בעקבות פיטורים או מעבר למקום עבודה שהעובדים בו אינם חברים במוסדות הגמל.

תשלומי הפנסיה הסתכמו השנה ב-43 מיליון ל"י לעומת 35 מיליון ל"י אשתקד, עלייה של 23 אחוזים. שיעור העלייה בתשלומי הפנסיה בשנת 1966 היה גבוה יותר — 59 אחוזים, וחלקו הגדול נבע מתשלומים רטרואקטיבים של הפרשי סיווג לפנסיונרים.⁴ העלייה בתשלומי הפנסיה בשנת 1967 נובעת מגידול מספר הפנסיונרים ומתשלומי מענקים מיוחדים לנפגעי מלחמת ששת הימים.

¹ כמו בענף הבנייה בו מגיע שיעור ההפרשות של העובד והמעביד למוסדות הגמל לכדי 30 אחוזים משכר העובד לעומת ממוצע הפרשות של כ-10 אחוזים משכרם של כלל החברים במוסדות הגמל.

² לרבות חלק מהפרשי ההצמדה שלא ניתן היו לאתרם.

³ תוספת חגים, מחלה, ותק וכי'.

⁴ שיעור הפנסיה המשולמת לחברים שפרשו צמוד לעלויות השכר במשק.

בשנת 1967 שולמו לחברים במוסדות הגמל תשלומים סוציאליים בסך 39 מיליון ל"י לעומת 42 מיליון ל"י בשנת 1966. ירידה זו חלה בעקבות הירידה במספר המועסקים בענפים כמו ענפי הבנייה והחקלאות בהם ניתנות התוספות הסוציאליות באמצעות מוסדות הגמל. תשלומי הפיצויים והתגמולים לחברים שפרשו עלו בשנת 1967 ב-25 מיליון ל"י לעומת גידול של 17 מיליון אשתקד, והסתכמו ב-90 מיליון ל"י (שיעור גידול של 38.5 אחוזים לעומת 35 אחוזים בשנת 1966). הגידול בתשלומי קרנות אלה בא עם עליית היקף הפיצויים למפוטרים והיקף תשלומי התגמולים לעובדים שפרשו. היקף העזובים את קרנות התגמולים והפיצויים היה גדול במחצית השנייה של 1966 ובמחצית הראשונה של 1967 וגרר את ירידת חלקם של החברים בקרנות התגמולים והפיצויים בכלל חברי מוסדות הגמל. הגידול הרב בתשלומי פיצויים ותגמולים בשנת 1967, מבטא

לוח י"ח - 2

הצבירה השנתית במוסדות הגמל, 1965 עד 1967

העלייה או הירידה (-)		1967 **	1966 *	1965 *	
מ-1966 ל-1967	מ-1965 ל-1966				
(אחוזים)		(מיליוני ל"י)			
					א. הכנסות
5.1	14.3	369	351	307	הפרשות עובדים ומעבידים
24.8	22.8	141	113	92	ריבית והכנסות אחרות מהשקעות
7.4	8.0	29	27	25	ריווחי הון שמומשו
9.8	15.8	539	491	424	סך הכול
					ב. הוצאות
22.9	59.1	43	35	22	תשלומי גימלאות
-7.1	16.7	39	42	36	תשלומים סוציאליים
38.5	35.4	90	65	48	פיצויים ותגמולים לחברים שפרשו
21.1	34.0	172	142	106	סך הכול
—	16.0	29	29	25	הוצאות שוטפות
17.5	30.5	201	171	131	סך הכול ב.
5.6	9.2	338	320	293	הצבירה השנתית (א פחות ב)

* מספרים מתוקנים.
** אומדן.

גם השפעות של מצב התעסוקה במשק במחצית השנייה של שנת 1966, באשר תשלומי התגמולים מבוצעים בדרך כלל לאחר ששה חודשים ממועד עזיבת החבר את הקופה. החיסכון הנקי של משקי הבית באמצעות קופות הגמל הסתכם בשנת 1967 ב-288 מיליון ל"י. לעומת 248 מיליון ל"י ב-1966 ו-212 מיליון ל"י ב-1965. החיסכון העסקי הגלום במוסדות

החיסכון הנקי של משקי הבית באמצעות מוסדות הגמל מתקבל על ידי ניכוי הגידול ביתרת ההלוואות לחברים וההכנסות מריווחי הון שמומשו מסך הצבירה השנתית של הקופות. כמו כן מנוכה הגידול בנכסי הקופות המרכזיות לפיצויים המהווה חיסכון של פירמות החברות בקופות אלה.

הגמל (הצבירה בקופות המרכזיות לפיצויים) הסתכם ב-23 מיליון ל"י לעומת 22 מיליון ל"י בשנת 1966 ו-27 מיליון ל"י בשנת 1965.

החיסכון של משקי הבית באמצעות הקופות הינו חיסכון חוזי המותנה בעיקר בהסכמי עבודה ואינו מושפע בזמן הקצר ע"י שנויים בנטייה לחסוך אצל הפרטים במשק. רק בחלק קטן ממוסדות הגמל — בקרנות תגמולים ופנסיה לעצמאיים וקרנות מסוימות לשכירים שהחברות בהם היא רצונית — המהווים כ-5 אחוזים בכלל נכסי מוסדות הגמל — ניתן לאתר שנויים בחיסכון המושפעים משנויים בנטיית החברים. בקופות אלה נמצא בשנת 1967 גידול בצבירה ובחיסכון בשיעור העולה על הגידול המתאים בכלל מוסדות הגמל; שיעור הגידול בצבירה עלה בהן מ-13 אחוזים בשנת 1966 ל-26 אחוזים בשנת 1967 שעה שהגידול במספר חבריהן היה 7.5 אחוזים בשנת 1966 ו-10 אחוזים בשנת 1967. גורם חשוב שהביא לעלייה בחיסכון משקי הבית באמצעות הקופות בשיעור העולה על שיעור הגידול בצבירה הוא הירידה בסכום ההלוואות הניתן למשקי הבית כנראה כתוצאה מצמצום הלחץ מצד העובדים לקבלת הלוואות, מחד גיסא, ויציבות בתנאי ההלוואות מצד מוסדות הגמל לעומת ההקלות במתן אשראי אחר למשקי-בית, מאידך גיסא.

3. התפתחות מכנה מאזני מוסדות הגמל

א. הנכסים

ערכם הנומינלי של נכסי מוסדות הגמל (ללא תוספת השיערוך) עלה השנה ב-340 מיליון ל"י והגיע בסוף שנת 1967 ל-2,254 מיליון ל"י. כ-80 אחוזים מנכסי מוסדות הגמל הינם צמודי ערך — בעיקרם צמודים למדד המחירים לצרכן.

משקלם היחסי של הנכסים השונים של מוסדות הגמל נקבע במידה מכרעת בהתאם לתקנות הנקבעות על ידי שר האוצר. בהתאם לתקנות אלה משוחררים מוסדות הגמל מתשלום מס הכנסה על הכנסותיהם אם הם מתחייבים, בין השאר, להשקיע 80 אחוזים מנכסיהם ב"השקעה מוכרת". ההשקעות המוכרות כיום הינן ניירות ערך של הממשלה או של חברה ציבורית ששר האוצר קבע, בהודעה שפורסמה ברשומות, כי הם ניירות ערך מאושרים.¹

מכוח תקנות אלה יש משקל מכריע בכלל הנכסים לסעיף ההשקעות בניירות ערך, שהגיע לכדי 79 אחוזים מסך הנכסים והסתכם בשנת 1967 ב-1,778 מיליון ל"י (במחיר הקרן).

שני סעיפי הנכסים הבאים בסדר הגודל הינם הלוואות לחברים וחובות המעבידים. סכום ההלוואות לחברים ירד מ-215 מיליון ל"י בשנת 1966 ל-213 מיליון ל"י בשנת 1967 לאחר גידול רצוף בכל אחת מהשנים הקודמות. הירידה המוחלטת בסעיף זה החלה בראשית השנה ונמשכה עד לרביע האחרון של 1967 כאשר בחודש ספטמבר הגיע סכום ההלוואות ל-208 מיליון ל"י; ברביע האחרון של השנה חלה שוב עלייה. ההלוואות למשקי הבית ניתנות לצורכי שיכון ומשק חקלאי ולמטרות קונסטרוקטיביות אחרות. הירידה בסעיף זה מקורה בירידה ברכישת דירות וקניית נכסים בני קיימא במשק בשנת 1967. חובות המעבידים ירדו אף הם בשנת 1967 והסתכמו ב-80 מיליון ל"י לעומת 94 מיליון בשנת 1966. גם בשנה הקודמת חלה ירידה בחובות המעבידים והיא נבעה בעיקר מהסדר מיוחד עם חברת "סולל בונה" להמרת חובותיה לקופות, בסך 34 מיליון ל"י, לאיגרות חוב. בשנת 1967 לא נעשו הסכמים דומים והירידה נובעת בעיקר מלחצים שמפעיל הממונה על החיסכון במשרד האוצר להפעלת תקנות שר האוצר בדבר חוב המעביד, לפיהן על המעביד

¹ אומדן נכסי מוסדות הגמל לאחר שיערוך, שנערך על סמך דיווח של מרבית מוסדות הגמל, מגיע בסוף שנת 1967 ל-2,550 מיליון ל"י.

² השקעות מאושרות אחרות הן פיקדונות שהופקדו במוסד כספי לצורך השקעה מוכרת לפני 23 בפברואר 1961 עד למועד הפדיון, וכן כל השקעה שנעשתה לפני 29 באוגוסט 1957 במקרקעין או בניירות ערך. חלקם היחסי של סעיפי השקעה אלה הולך וקטן והגיע בשנת 1967 לכ-2 אחוזים בלבד מסך נכסי הקופות.

לוח י"ח-3
הנכסים וההתחייבויות של קופות הגמל, 1962 עד 1967
(מיליוני ל"י)

** 1967	* 1966	1965	1964	1963	1962	** 1967	* 1966	1965	1964	1963	1962	
						(מיליוני ל"י)						(אחוזים)
												ה נ כ ס י ם
0.7	0.7	0.7	0.4	0.8	0.9	16	14	12	5	8	8	פיקדונות עו"ש ומזומן
1.2	1.6	2.5	5.0	6.9	12.2	26	31	39	63	71	98	פיקדונות בבנקים וב"גמול"
78.9	75.4	70.2	68.7	64.8	57.0	1,778	1,444	1,121	897	672	462	ניירות ערך במחיר הקרן
9.4	11.2	12.0	12.5	13.9	15.4	213	215	192	163	145	125	הלוואות לחברים
3.6	4.9	7.4	7.3	7.9	8.9	80	94	118	95	82	72	חוב המעביד
1.6	1.5	1.4	1.4	1.2	1.2	37	28	22	18	13	10	הלוואות ישירות למפעלים
2.5	2.9	3.0	3.1	3.3	3.3	57	55	48	41	34	27	נכסי דלא נידי
2.1	1.8	2.8	1.6	1.2	1.1	47	35	44	21	12	9	שונות ***
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	2,254	1,916	1,596	1,303	1,037	811	סך הכול
												ה ת ח י ב ו י ו ת
53.2	49.8	48.8	46.5	46.0	46.0	1,199	955	779	607	476	373	קרן גימלאות
21.7	22.7	24.1	27.2	28.6	29.8	489	435	385	354	297	242	קרן תגמולים
12.2	13.0	12.8	12.6	12.1	11.6	275	250	204	164	126	94	קרן פיצויים
6.5	7.6	7.6	6.9	6.3	5.8	147	145	122	90	65	47	קרנות סוציאליות שונות ****
2.3	2.6	2.4	2.3	1.9	1.5	52	50	38	30	20	12	קרן מימוש השקעות
1.5	1.9	1.8	1.8	2.1	2.1	34	35	29	23	21	17	יתרת רווח והפסד וקרן שמורה
2.6	2.4	2.5	2.7	3.0	3.2	58	46	39	35	32	26	זכאים *****
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	2,254	1,916	1,596	1,303	1,037	811	סך הכול

* מספרים כתוקנים.
 ** אומדן.
 *** בעיקר הייבי ריבית וביטוח היים.
 **** קרן עזר, שיקום, מחלה וכו'.
 ***** בעיקר חברים שעזבו.
 הערה: האחוזים חושבו ממספרים בלתי מעוגלים.
 המקור: משרד האוצר רשות החיסכון והביטוח.

שלא ישלם את חובו במועד (תוך 42 יום מיום תשלום המשכורת לעובדים) לשלם ריבית בשיעור של 9 אחוזים לשנה על פיגור של 90 יום; לגבי פיגור רב יותר תהפוך הריבית לקנס שלא יוכר כהוצאה המותרת בניכוי מס הכנסה מהכנסת המעביד. מרביתם של חובות המעבידים, כ-84 אחוזים, מרוכזים ב-7 קרנות הפנסיה המרכזיות של ההסתדרות הכללית.

ב. ההתחייבויות

התחייבויות מוסדות הגמל מורכבות בעיקר משלוש קרנות עיקריות שמטרתן שונות:
א. קרנות פנסיה: אלה מיועדות לתשלום פנסיה חודשית לעובד הפורש ממקום עבודתו בהגיעו לגיל פרישה, בהתאם למקובל בקרן בה הוא חבר. תשלום הפנסיה עומד ביחס מוגדר למשכורתו האחרונה של העובד הפורש, לוותק במקום עבודתו ובקופה בה הוא חבר וכן, הוא צמוד לשינויים בסולם השכר אשר לפיו קיבל העובד את שכרו.
ב. קרנות התגמולים: אלה הינן קרנות לצבירת חיסכון המצטבר מהפרשות העובד והמעביד. סכום החיסכון בתוספת רווחים מהשקעות הקרן מוחזר לעובד עם הפסקת העבודה בהתאם לתקנות הקרן.

חלק מקרנות התגמולים, בעיקר אלה המנוהלות ליד קרנות הפנסיה, משמשות ייעודה לפנסיה; עובד העוזב את מקום העבודה לפני גיל הפרישה מקבל תגמולים, ואם הוא מגיע לגיל פרישה הוא זכאי לתשלום פנסיה חודשית אך לא לתגמולים.

ג. קרנות פיצויים: מטרת הצבירה בקרנות אלו היא תשלום פיצויים לעובד המפוטר מעבודתו או מפסיק לעבוד בנסיבות המזכות אותו לקבל פיצויים על פי החוק. הפרשות לקרן פיצויים נעשות מצד המעביד בלבד. המעביד יכול לצבור את הקרן במסגרת מפעלו או במסגרת חיצונית כמו קופה מרכזית לפיצויים, המנוהלת בידי מוסד כספי או ליד קרנות הפנסיה. במסגרת הדיון כאן נכללו קרנות הנצברות ומנוהלות שלא במסגרת העסקים עצמם.

פרט לאלה קיימות קרנות סוציאליות שונות המרוכזות בעיקר במוסדות הגמל ההסתדרותיים ומשמשות כאמצעי להעברת תשלומים סוציאליים הנלווים לשכר (כגון תשלומי חופשה והבראה) מהמעבידים לעובדים.

משקלה של קרן הפנסיה בסך ההתחייבויות עלה השנה בהמשך תהליך הנמשך זה כמה שנים, והגיעה ל-53 אחוזים. קרן הפנסיה הסתכמה בסוף שנת 1967, ב-1,199 מיליון ל"י לעומת 955 מיליון ל"י בסוף שנת 1966.

קרן התגמולים הסתכמה בסוף שנת 1967 ב-489 מיליון ל"י, וחלקה היחסי בסך ההתחייבויות ירד מ-23 אחוזים ל-22 אחוזים.

קרן הפיצויים הסתכמה בסוף שנת 1967 ב-275 מיליון ל"י, גידול של 25 מיליון ל"י לעומת 46 מיליון ל"י אשתקד, בכך באה לידי ביטוי העלייה בהיקף תשלומי הפיצויים.

4. זרמי הכספים לפי סקטורים

א. התקבולים

סכום התקבולים נטו של מוסדות הגמל עלה בשנת 1967 ב-19 מיליון ל"י והגיע ל-346 מיליון ל"י. סך התקבולים נטו (ראה לוח י"ח 5) שונה מסכום הצבירה (ראה לוח י"ח 2) באשר הוא כולל את התקבולים של חברת "גמול" בע"מ, המשמשת מוסד להשקעות של מוסדות הגמל ואשר חלק מרווחיה מיועד להגדלת אמצעייה העצמיים ואינו מועבר למוסדות הגמל.

התקבולים מורכבים מהעברות ממשקי בית והעברות מעסקים. ההעברות ממשקי הבית, המהוות מעל ל-90 אחוזים מסכום התקבולים נטו, כוללות את הפרשות העובדים והמעבידים,

הפרשות העצמאיים לקרנות גמל שונות וכן ריווחי הקופות על השקעותיהן. ההעברות מעסקים הינן הגידול בסך הצבירה של הקרנות המרכזיות לפיצויים הפועלות ליד מספר בנקים וחברות ביטוח. הפרשות אלה הינן בבחינת צבירת נכסים כספיים ע"י המעביד, ומשמשות לתשלום פיצויים רק במקרה של פטורי עובד. בשנת 1967 נמשכה ההאטה בגידולן של קרנות אלה; סך נכסיהן הסתכם בסוף שנת 1967 ב־131 מיליון ל"י לעומת 108 מיליון ל"י בסוף שנת 1966 ו־86 מיליון ל"י בסוף שנת 1965. סכום הצבירה בקרנות אלה לא השתנה, והוא עמד בשתי השנים האחרונות על 22.5 מיליון ל"י. ההאטה בגידול הצבירה נובעת הן מעלייה בסך תשלומי הפיצויים לעובדים שפוטרו והן מפיגור בתשלומי מעבידים לקופות.

ב. התשלומים

מוסדות הגמל (לרבות חברת "גמול") הינן הקונה העיקרי של אמיסיות איגרות החוב החדשות המונפקות בארץ (במטבע ישראלי, ולהוציא מילווה קליטה, ביטחון ומילוה קצר מועד של הממשלה). מתוך הנפקות בסך כולל של 736 מיליון ל"י בשנת 1967 רכשו מוסדות הגמל איגרות חוב בסך 413 מיליון ל"י, (מתוכם כ־115 מיליון ל"י מילווה "ברירה"). כאמור לעיל, מוכונות מדיניות ההשקעות של קופות הגמל במידה רבה על ידי הממשלה, הן באמצעות התקנות בדבר ה"השקעה המוכרת" והן באמצעות האישורים להנפקת האמיסיות אשר מהן רשאים מוסדות הגמל לקנות ניירות ערך. האישורים להנפקת האמיסיות המוכרות כ"השקעה מוכרת" ניתנים על פי הסדר שבין האוצר לבין הסתדרות העובדים הכללית שלפיו משקיעים מוסדות הגמל מחצית מכספי הצבירה שלהם בניירות ערך של מפעלים ומוסדות הסתדרותיים, ומחציתם בניירות ערך אחרים על פי אישור האוצר. מחצית הצבירה הניתנת לשליטת ההסתדרות מופנית ברובה לרכישת איגרות חוב של חברת "גמול" וחברת "ביצור", והן מצידן מעמידות אשראי זה לרשות מפעלים ומוסדות בהתאם להחלטות חברת העובדים של ההסתדרות.

עליית היקף העסקות בשוק איגרות החוב וההתעניינות הרבה של הציבור במילווה "ברירה" ממשלתיים ואחרים ובמילוה קצר מועד, איפשרו למוסדות הגמל להגביר את פעילותם בבורסה. מחירן של איגרות החוב מושפע, בין השאר, על ידי העובדה שהריבית עליהן חייבת במס הכנסה; מוסדות הגמל, המשוחררים מתשלום מס הכנסה יכולים להציע למחזיק באיגרת החוב מחיר גבוה יותר ולפיכך גרר פעילותם של מוסדות גמל שונים בשוק איגרות החוב עלייה במחירי איגרות החוב.¹

את חלוקת האשראי בין הסקטורים השונים ניתן לראות על רקע מאמצי הממשלה לגיוס אמצעים למימון פעולותיה באמצעות אמיסיות איגרות חוב לציבור ועל רקע עמדתה המונופוליסטית בשוק איגרות החוב.

בשנת 1967 הוכפל היקף האשראי הישיר שנתנו מוסדות הגמל לסקטור הציבורי ולחברות הסקטור הציבורי והגיע ל־137 מיליון ל"י לעומת 68 מיליון ל"י אשתקד; התחלקות האשראי בתוך הסקטור מראה שעיקר הגידול הינו באשראי לממשלה ולמוסדות הלאומיים (כ־122 מיליון ל"י לעומת 46 מיליון ל"י בשנת 1966). עיקר העלייה מקורה בקנייה מוגברת של מילוה הפיתוח הממשלתי והפניית חלק מכספי הצבירה הנתונים לשליטת ההסתדרות לרכישת איגרות חוב של הסוכנות היהודית.

האשראי הישיר לרשויות מקומיות עלה במעט (מ־5 מיליון ל"י ל־6 מיליון ל"י), אך יש לציין

¹ בראשית שנת 1968 הוטלה מגבלה על מוסדות הגמל שלפיה עליהם להפנות 90 אחוזים מן הכספים המושקעים במסגרת ה"השקעה המוכרת" לאיגרות חוב, שפירעוןן כעבור 10 שנים לפחות. (בכך נמנעה במידה רבה מהמוסדות האפשרות לסחור במילווה "ברירה" אשר מועד פדיוןן הוא לאחר חמש שנים).

לוח י"ח - 4

המקורות והשימושים של מוסדות הגמל וחברת "גמול", 1963 עד 1967

(מיליוני ל"י)

תקבולים	1963	1964	1965	1966	1967	תשלומים	1963	1964	1965	1966	1967
משקי בית (לרבות הפרשות מעבידים	213.0	249.0	270.4	304.7	322.7	לסנטור הציבורי ולחברות	88.9	84.0	54.2	67.5	137.3
עסקים	16.2	19.3	27.3	22.4	22.9	הסנטור הציבורי	20.6	21.8	32.2	9.4	10.7
						למוסדות כספיים ובנקאיים	72.3	120.6	166.7	206.5	189.4
						לעסקים	40.2	35.5	37.0	36.2	6.2
						למשקי בית ולמוסדות שלא למטרת רווח	7.2	6.4	7.6	7.5	2.0
						השקעות בנכסי דלא נידי					
סך הכול	229.2	268.3	297.7	327.1	345.6	סך הכול	229.2	268.3	297.7	327.1	345.6

שחלק מהאשראי למוסדות הכספיים והבנקאיים מופנה גם הוא לרשויות המקומיות (בעיקר דרך "ביצור" בע"מ).

הגידול באשראי שניתן למוסדות הכספיים והבנקאיים עמד על 189 מיליון ל"י לעומת 206 מיליון ל"י בשנת 1966. הירידה בגידול האשראי למוסדות הכספיים באה בעיקר כתוצאה מגיוס ישיר של אשראי מצד הסקטור הציבורי על חשבון המוסדות הנ"ל.¹

בהיקף האשראי למשקי הבית חלה השנה ירידה לאחר עלייה שנמשכה זמן רב. הסיבה העיקרית לירידה כבר נזכרה לעיל (הירידה ברכישת דירות ונכסים בני קיימא שמומנו באמצעות הלוואות ממוסדות הגמל), לכך ניתן להוסיף גם שיפור בתנאי המימון לדירות — באמצעות הבנקים למשכנתאות, דבר שגרר הקטנת הוזקקותם של משקי הבית להלוואות ממוסדות הגמל.

II חברות הביטוח

בשנת 1967 חלה האטה בהתרחבות הפעילות של חברות הביטוח, הן בעסקי ביטוח החיים והן בעסקי הביטוח הכללי, במיוחד בלטה ההאטה במחצית הראשונה של השנה. תקבולי הפרמיות מביטוח חיים צמוד ובלתי צמוד בישראל גדלו השנה ב-12 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 24 אחוזים בשנת 1966, והסתכמו ב-70 מיליון ל"י בקירוב. קרנות ביטוח החיים, המייצגות את החיסכון המצטבר של משקי הבית באמצעות ביטוח חיים, גדלו בכ-39 מיליון ל"י לעומת גידול של 41 מיליון ל"י ב-1966, והסתכמו ב-197 מיליון ל"י.² בדומה לשנים קודמות הושקעה הצבירה בעיקר באיגרות חוב ממשלתיות ובאיגרות חוב של חברת החשמל.

ההאטה בפעילות הכלכלית של המשק פגעה בעיקר בעסקי הביטוח הכללי. תקבולי הפרמיות מביטוח כללי בארץ³ גדלו השנה ב-2 אחוזים בלבד, לעומת גידול של 18 אחוזים בשנת 1966 וגידול של 24 אחוזים בשנת 1965.

כתוצאה משיעור הגידול המתון בהיקף העסקים של חברות הביטוח הישראליות היה שיעור הגידול בסך הנכסים של חברות אלה נמוך — כ-16 אחוזים, בהשוואה ל-24 אחוזים ב-1966 ו-22 אחוזים בשנת 1965. עיקר הגידול בסך הנכסים נבע מהשקעות החברות באיגרות חוב ממשלתיות ובאיגרות חוב בערבות הממשלה.

סקטור הביטוח הגידון כאן כולל 28 חברות ביטוח ישראליות, 52 סניפים של חברות ביטוח זרות ו-19 מורשי לודס. משקלם של המבטחים הזרים בסך תקבולי הפרמיות בארץ הוא כ-20 אחוזים ועיקר עיסוקם הוא בביטוח כללי.

1. ביטוח החיים

א. קווי ההתפתחות העיקריים

תיק ביטוח החיים⁴ גדל בשנת 1967 ב-18 אחוזים, לעומת גידול של 33 אחוזים בשנת 1966 והסתכם ב-2,975 מיליון ל"י. ההאטה בשיעור הגידול של תיק הביטוח חלה הן בביטוח הצמוד

¹ גם חלק מהאשראי, הניתן על ידי מוסדות הגמל למוסדות הכספיים והבנקאיים — מפקידים האחרונים אצל החשב הכללי.

² הנתונים על עסקי הביטוח בשנת 1967 הם אומדנים המבוססים על נתונים חלקיים ממספר קטן של חברות ביטוח ועשויים לחול בהם שינויים.

³ בניכוי ביטוח משנה בישראל.

⁴ לרבות ביטוח פיצויים ולמעט ביטוח גימלה.

סכום ביטוח החיים בישראל, 1960 עד 1967

השנה	סכום הביטוח בסוף השנה	סכום הביטוח הצמוד		חלקו של הביטוח הצמוד בסכום הביטוח הכולל
		צמוד למדד המחירים לצרכן	צמוד לשער הדולר	
		(מיליוני ל"י)		(אחוזים)
1960	304.0	89.6	45.1	44.3
1961	406.5	128.0	73.6	49.6
1962	632.3	201.0	119.3	50.7
1963	1,048.5	375.7	109.8	46.3
1964	1,489.6	586.3	101.8	46.2
1965	1,888.9	863.4	96.1	50.8
1966	2,524.4	1,093.9	90.8	46.9
1967 *	2,975.0	1,268.0	99.0	45.9

* אומדן.
ה מקור: משרד האוצר — המפקח על הביטוח.

למדד המחירים, שיש בו יסוד ניכר של חיסכון, והן בביטוח הבלתי צמוד, שבו מרכיב החיסכון נמוך יותר ונושא מעיקרו אופי של ביטוח כללי.

סכום הביטוח הצמוד למדד המחירים לצרכן גדל השנה ב-16 אחוזים לעומת גידול של 26 אחוזים בשנה הקודמת, והסתכם ב-1,268 מיליון ל"י. העלייה המתונה בסכום הביטוח אינה סותרת את העלייה הניכרת בחיסכון הפרטי בשנה זו. לנוכח המצב הכלכלי ששרר במשק, בעיקר במחצית הראשונה של השנה, העדיפו משקי הבית חיסכון בנכסים נזילים על פני חיסכון חוזי — דרך קופות גמל וביטוח חיים — שמטבעו הוא פחות נזיל. המגמות בעסקי ביטוח החיים לא היו אחידות במשך השנה. במחצית הראשונה של שנת 1967 נמשכה ההאטה בפעילות הכלכלית ובאותה תקופה חלה גם האטה ברכישת פוליסות ביטוח חיים. סכום הביטוח הצמוד שנוסף במחצית זו של השנה ירד בכ-25 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה ב-1966. במחצית השנייה של השנה, כאשר חל מפנה בפעילות המשק, גדלה התוספת לסכום הביטוח הצמוד בכ-27 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה ב-1966, וב-66 אחוזים בהשוואה למחצית הראשונה של השנה¹. בסיכום שנתי הוצאו השנה כ-12 אלף פוליסות ביטוח חיים צמוד לעומת 14 אלף פוליסות בשנה הקודמת. כיוון שסכום הביטוח הממוצע לפוליסה גדל השנה², היתה התוספת ברוטו בסכום הביטוח בהיקף דומה לשנה הקודמת. גורמים נוספים שהאיטו את הגידול בסכום הביטוח הצמוד היו העלייה בביטולים של פוליסות, ויציבות המחירים. בשנים קודמות נבע חלק ניכר מן הגידול בסכום הביטוח משיערוך הפוליסות בהתאם לעלייה במדד המחירים לצרכן.

¹ העלייה בביטוחים במחצית השנייה של השנה הושפעה כנראה לא רק מהגברת הפעילות הכלכלית אלא גם מן המלחמה.

² העלייה בסכום הביטוח הממוצע לפוליסה גובעת כנראה ממעבר מביטוח מעורב לביטוח לכל החיים.

סכום הביטוח הבלתי צמוד עלה השנה ב־20 אחוזים לעומת עלייה של 44 אחוזים בשנה הקודמת, והסתכם ב־1,608 מיליון ל"י ומשקלו בסכום הביטוח הכולל הוסיף לעלות. ביטוח זה נושא בחלקו הגדול אופי של ביטוח מפני סיכון גרידא, בדומה לביטוח הכללי. חלק גדול ממנו מקורו בחווי ביטוח קולקטיביים לתקופה מוגבלת הנחתמים עם עובדי מוסדות ומפעלים.¹ סכום הביטוח הצמוד לדולר הוסיף לרדת, כאשר מנכים ממנו את התוספת הנובעת מן הפיחות האחרון. סכום הביטוח הצמוד לדולר מסתכם ב־99 מיליון ל"י והוא יורד מדי שנה, שכן מאז הפיחות ב־1962 אין מוציאים פוליסות ביטוח חיים צמודות לדולר, ומאידך גיסא, ישנם פידיונות וביטולים.

ב. השקעות קרנות הביטוח הצמוד

בדומה לשנים קודמות, אף השנה השקיעו חברות הביטוח העוסקות בביטוח חיים צמוד סכומים ניכרים באיגרות חוב ממשלתיות ובאיגרות חוב בערבות הממשלה מעבר לנדרש בחוק. זאת, בעקבות הסכמים שנחתמו עם חברת החשמל והממשלה. במסגרת ביטוח החיים הצמוד השקיעו חברות הביטוח בשנת 1967 38.8 מיליון ל"י, ומהן — 17.5 מיליון ל"י באיגרות חוב של חברת החשמל שהן בערבות הממשלה, ו־21.3 מיליון ל"י באיגרות חוב ממשלתיות. בשנה הקודמת הן השקיעו במסגרת זו 31 מיליון ל"י, מחציתן באיגרות חוב ממשלתיות ומחציתן באיגרות חוב של חברת החשמל. איגרות חוב אלה נושאות ריבית בשיעור 6 אחוזים לשנה וצמודות למדד המחירים לצרכן, והן מוגפקות לתקופה ארוכה (עד 40 שנה); ובכך מתאפשרת הוצאת פוליסות ביטוח חיים לתקופה מקבילה ובהצמדה.

ג. התקבולים² מביטוח החיים וייעודיהם

תקבולי חברות הביטוח הפועלות בישראל מעסקי ביטוח חיים גדלו השנה בכ־13 אחוזים, לעומת גידול של 24 אחוזים בשנת 1966 והסתכמו ב־83 מיליון ל"י בקירוב. ההכנסות מפרמיות, שהן החלק העיקרי בכלל התקבולים מעסקי ביטוח חיים גדלו ב־12 אחוזים, לעומת גידול של 24 אחוזים בשנת 1966 והסתכמו ב־70 מיליון ל"י בקירוב. ההאטה בגידול בתקבולי הפרמיות מוסברת על ידי התוספת הקטנה יחסית של פוליסות חדשות שהוצאו השנה, מסיבות שכבר עמדנו עליהן, וכן על ידי יציבות מדד המחירים לצרכן שאליו צמודות הפרמיות בביטוח חיים צמוד. גורם נוסף שפעל באותו כיוון היה עליית משקלו של הביטוח הלא צמוד, שכאמור אין בו יסוד ניכר של חיסכון, דבר המשתקף בגובה הפרמיות.

נוסף על תקבולי הפרמיות זוכה חשבון ההכנסות מביטוח חיים בתקבולי ריבית בסך 13 מיליון ל"י וברווחי הון מהשקעות קרנות ביטוח החיים בסך 1.8 מיליון ל"י. (בעבר היו רווחי ההון גבוהים יותר בין השאר כתוצאה מעליית מדד המחירים לצרכן).

תשלומי התביעות למבוטחים עלו השנה בשיעור גבוה יותר בהשוואה לשנה הקודמת — 23 אחוזים לעומת 15 אחוזים בשנת 1966 — והסתכמו ב־21 מיליון ל"י שהם כרבע מההכנסות מפרמיות וריבית. ההוצאות השוטפות שנוקפו לחשבון עסקי ביטוח חיים נאמדות ב־21 מיליון ל"י והן כוללות דמי עמילות המשולמים לסוכנים, זקיפות של הוצאות הנהלה והוצאות על בדיקות רפואיות של מבוטחים.

הצבירה נטו באמצעות ביטוח חיים, יחד עם עליית ערך ההשקעות הסתכמה השנה ב־39.4 מיליון ל"י, סכום הנמוך במקצת מן הצבירה בשנה הקודמת.

¹ חלקם של סכומי הביטוח הבלתי צמוד שנובעים מחווי ביטוח קולקטיביים הוא כ־50 אחוזים מהסכום הכולל של ביטוח לא צמוד. סכום הביטוח הממוצע למבוטח בביטוח קולקטיבי הוא כ־4,200 ל"י בלבד.

² הכנסות מעסקים בישראל בלבד.

התקבולים, התשלומים והצבירה בביטוח חיים בישראל, 1964 עד 1967

1967 **	1966 *	1965	1964	
				א. התקבולים
69.6	62.2	50.2	40.4	פרמיות
13.0	10.9	8.7	6.8	ריבית
82.6	73.1	58.9	47.2	סך כל התקבולים
				ב. התשלומים
21.0	17.0	14.8	12.5	תשלום תביעות המבוטחים
21.0	17.7	15.3	12.4	הוצאות שוטפות
3.0	3.1	3.1	2.7	הרווח הגולמי של חברות הביטוח ***
45.0	37.8	33.2	27.6	סך כל התשלומים
37.6	35.3	25.7	19.6	ג. עודף התקבולים על התשלומים (א)-(ב)
1.8	5.5	4.5	2.0	ד. רווחי הון מהשקעות קרנות ביטוח חיים
39.4	40.8	30.2	21.6	ה. הצבירה (הגידול בקרן ביטוח חיים) (ג)+(ד)

* מספרים מתוקנים.

** אומדן.

*** לרבות חלקם של מבוטחי המשנה בחוץ לארץ ברווחים.

הסכום: משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

2. הביטוח הכללי

התפתחות עסקי הביטוח הכללי¹ היתה השנה איטית במיוחד, הן בהשוואה לעסקי ביטוח החיים והן בהשוואה להתפתחות ענף זה בשנים קודמות. כבר בשנת 1966 נסתמן רפיון בעסקי הביטוח הכללי, כאשר תקבולי הפרמיות עלו ב-17.5%² אחוזים בלבד, לעומת שיעורי גידול של 24-30 אחוזים בשנים קודמות. בשנת 1967 חלה האטה נוספת בגידול תקבולי הפרמיות בביטוח כללי. ההכנסות מפרמיות גדלו ב-2%³ אחוזים בלבד והסתכמו בכ-207 מיליון ל"י. מגמת ההאטה השנה קשורה להמשך הרפיון בפעילות הכלכלית במשך המחצית הראשונה של השנה והיא החלה כאמור כבר בשנה הקודמת. לקראת סוף השנה חלה כנראה התאוששות אולם בסיכום שנתי היתה זו שנת "מיתון" בעסקי הביטוח הכללי.

¹ הביטוח הכללי — או האלמנטרי — כולל ביטוח ימי ואוירי, ביטוח כלי רכב ממונעים, ביטוח מפני מחלות ותאונות אישיות, ביטוח אחריות המעבידים וביטוח מפני אש ואובדן רכוש.

² הגידול בהיקף העסקים בשנת 1966 היה קטן יותר שכן חלק מן העלייה בתקבולי הפרמיות יש לזקוף לעלייה בשיעורי הפרמיות בביטוח כלי רכב ממונעים.

³ יש להתייחס לנתון זה כאל אומדן המבוסס על אינפורמציה ממספר קטן של חברות ביטוח.

תקבולי פרמיות הביטוח * הכללי, 1962 עד 1967

שנה	סך הכול	העלייה לעומת השנה הקודמת
	(מיליוני ל"י)	(אחוזים)
1962	88.5	20.8
1963	109.2	23.4
1964	138.8	27.1
1965	172.4	24.2
1966	202.7	17.5
1967 **	206.7	2.0

* כולל דמי רישום, לרבות ביטוח ימי ולהוציא ביטוח משנה בישראל ותקבולים מחוץ לארץ.
** אומדן.
ה מקור : משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

3. מבנה מאזן חברות הביטוח הישראליות

הערך המאזני של נכסי חברות הביטוח הישראליות עלה השנה בכ-16 אחוזים לעומת גידול של 24 אחוזים בשנת 1966, והסתכם ב-453 מיליון ל"י. יש כמובן קשר בין ההאטה בעסקי הביטוח לבין העלייה הקטנה יחסית בסך הנכסים של חברות הביטוח שכן חלק מתקבולי הפרמיות מושקע בנכסים שונים. השנה בלט במיוחד הגידול בהשקעות חברות הביטוח באיגרות חוב ממשלתיות ואיגרות חוב בערבות הממשלה. נכסים אלה גדלו השנה בכ-35 אחוזים והסתכמו ב-193 מיליון ל"י. גידול זה נובע מהשקעות קרנות ביטוח החיים ומהשקעות שאינן קשורות בעסקי ביטוח חיים, כדוגמת ההשקעות במלווה ביטחון. משקל איגרות החוב הממשלתיות ובערבות הממשלה עלה מ-37 אחוזים ב-1966 ל-43 אחוזים ב-1967.

המרכיב השני מבחינת משקלו במאזן החברות הוא סכום הפרמיות לגבייה, שהוא למעשה אשראי לזמן קצר הניתן ללקוחות, ובעיקר לסוכנים, ומבטא את התחרות הקיימת בין החברות. בשנים קודמות נסתמנה מגמת עלייה במשקלו של אשראי זה בסך הנכסים, אולם מאז שנת 1966 החלה מגמה של ירידה, שנמשכה גם השנה, בעקבות הוראות המפקח על הביטוח בדבר הקטנה הדרגתית של שיעורי הפרמיות לגבייה.

סכום ההלוואות של החברות לענפי המשק וללקוחות ירד השנה, כנראה על רקע הרפיון הכללי בביקוש לאשראי ששרר במשק.

קרן ביטוח החיים גדלה השנה בכ-25 אחוזים לעומת גידול של 30 אחוזים בשנה הקודמת והסתכמה ב-197 מיליון ל"י בקירוב, שהן כ-43 אחוזים מסך ההתחייבויות של חברות הביטוח הישראליות. קרן זו מייצגת את החיסכון המצטבר של משקי הבית באמצעות חברות הביטוח וסכומה הוא הערך הנוכחי של כלל התשלומים שיתקבלו בעתיד מן המבוטחים, בניכוי הפרמיות ושאר ההכנסות הצפויות.

קרן הביטוח הכללי גדלה השנה בכ-2 אחוזים והסתכמה ב-26.4 מיליון ל"י. קרן זו מבוססת על אומדן הסיכון שטרם חלף מעסקי הביטוח הכללי. הגידול בהון העצמי של החברות היה השנה נמוך בהשוואה לשנים קודמות.

לוח י"ח - 8

הנכסים וההתחייבויות של חברות הביטוח בישראל, 1965 עד 1967
(מיליוני ל"י)

1967 **	1966 *	1965	1967 **	1966 *	1965	
(אחווים)			(מיליוני ל"י)			נכסים
42.7	36.7	33.8	193.5	143.4	106.7	איגרות חוב ממשלתיות או בערבות הממשלה
2.3	2.6	3.1	10.3	10.3	9.7	ניירות ערך אחרים
1.8	3.7	4.1	8.2	14.5	12.9	הלוואות כנגד פוליסות וכנגד משכנתאות
7.8	9.1	10.8	35.5	35.5	34.1	הלוואות אחרות
8.0	9.2	8.5	36.1	35.4	26.7	נכסי דלא נידיי והשקעות בחברות עזר
2.8	3.1	1.5	12.7	12.1	4.6	פיקדונות לזמן ארוך
17.0	18.1	19.3	77.0	70.7	61.0	פרמיות לגבייה
8.6	8.7	9.4	39.1	34.0	29.6	חייבים שונים
9.0	8.8	9.5	40.7	34.5	30.0	מזומן ופיקדונות עו"ש
100.0	100.0	100.0	453.1	390.4	315.3	סך כל הנכסים
התחייבויות						
10.5	11.7	12.7	47.7	45.5	40.0	הון נפרע
4.9	5.6	6.3	22.0	22.0	19.8	קרן שמורה
43.4	40.0	38.0	196.9	156.4	119.7	קרן ביטוח חיים
5.8	6.7	7.0	26.4	25.9	22.1	קרן ביטוח כללי
3.0	3.3	3.0	13.8	12.8	9.6	קרן לביטוח לסיכונים יוצאים מהכלל
9.1	8.3	8.1	41.2	32.5	25.5	פיקדונות מבוטחי משנה
11.2	10.7	10.6	50.9	41.8	33.3	תביעות תלויות ומאושרות (ביטוח אלמנטרי וביטוח חיים)
12.1	13.7	14.3	54.2	53.5	45.3	התחייבויות שוטפות
100.0	100.0	100.0	453.1	390.4	315.3	סך כל ההתחייבויות

* מספרים מתוקנים.
** אומדן.

המקור: משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

התקבולים של סקטור הביטוח במסגרת העסקות הריאליות עלו השנה בכ-6 אחוזים, לעומת גידול של כ-17 אחוזים בשנת 1966 והסתכמו ב-327 מיליון ל"י בקירוב. ההאטה בתקבולים נובעת בעיקר מן העלייה הקטנה יחסית בתקבולים מביטוח כללי שהם החלק העיקרי מתקבולים אלה. האטה דומה חלה בתשלומים במסגרת העסקות הריאליות שהם בחלקם הגדול תשלומי תביעות למבוטחים, תשלומים לסוכנים והעברות לחוץ לארץ על חשבון ביטוח משנה. תשלומים אלה גדלו ב-6 אחוזים בקירוב והסתכמו ב-307 מיליון ל"י.

התקבולים במסגרת העסקות הפינאנסיות גדלו בכ-10 אחוזים והסתכמו ב-51 מיליון ל"י. חלקם הגדול של התקבולים מקורם בעסקי ביטוח החיים. התשלומים במסגרת העסקות הפינאנסיות קשורים אף הם בעסקי ביטוח החיים וכוללים בעיקר את השקעות קרנות הביטוח. תשלומים אלה נשארו על רמתם בשנה הקודמת — כ-67 מיליון ל"י אף כי חל שינוי-מה בהרכבם: עלייה ניכרת בהשקעות באיגרות חוב ממשלתיות ובערבות הממשלה, יציבות באשראי לעסקים ומוסדות פינאנסיים וירידה באשראי למשקי בית, הניתן כנגד פוליסות ומשכנתאות.

לוח י"ח-9

"מאזן תשלומים" של סקטור הביטוח *, 1965 עד 1967

(מיליוני ל"י)

תקבולים	1965	** 1966	*** 1967	תשלומים	1965	** 1966	*** 1967
העברות ועסקות ריאליות							
העברות מסקטורים מקומיים, בעיקר				העברות לסקטורים המקומיים, בעיקר			
הכנסות מפרמיות ודמי רישום				תשלום תביעות בביטוח			
בביטוח הכללי בארץ	190.8	223.5	227.9	הכללי בארץ	91.6	102.9	105.9
ריבית והכנסות אחרות בארץ	8.3	9.5	9.9	תשלומי עמלה בביטוח הכללי			
				(בעיקר לסוכנים)	39.3	47.3	50.1
העברות מחוץ לארץ, בעיקר				הוצאת שוטפות	44.6	53.5	64.2
על חשבון ביטוח משנה	64.6	75.9	88.8				
				העברות לחוץ לארץ, בעיקר			
				על חשבון ביטוח משנה	71.3	82.0	86.1
				השקעות בנכסי דלא ניידים	1.8	6.3	0.6
סך כל ההעברות	263.7	308.9	326.6	סך כל ההעברות	248.6	292.0	306.9
והעסקות הריאליות				והעסקות הריאליות			

עסקות פינאנסיות לפי הסקטורים ****

			ממשקי בית	31.0	42.6	49.0	אשראי שניתן (הלואות, רכישת
			מעסקים פרטיים	3.1	4.2	2.2	ניירות ערך והפקדות)
32.5	28.6	8.7					לסקטור הציבורי
17.5	9.7	24.9	מקופות הגמל, ממוסדות				לחברות הסקטור הציבורי
11.6	11.6	3.4	בנקאיים וכספיים	—	—	—	לבנקים ומוסדות כספיים
11.5	11.5	12.5	מהממשלה	—	—	—	לעסקים פרטיים
			מחוץ לארץ	1.6	—	—	למשקי בית ומוסדות
-5.7	2.8	3.3					שלא למטרת רווח
—	3.6	—					לחוץ לארץ
67.4	67.8	52.8	סך כל העסקות הפינאנסיות	35.7	46.8	51.2	סך כל העסקות הפינאנסיות

עסקות בתוך הסקטור

			תקבולים מחברות ביטוח אחרות				תשלומים על חשבון
			על חשבון ביטוח משנה בארץ	13.2	16.3	16.3	ביטוח משנה בארץ
			טעויות והשמטות גטו	2.0	4.1	-3.5	
390.6	376.1	314.6	סך כל התקבולים	314.6	376.1	390.6	סך כל התשלומים

* חברות הביטוח הישראליות והחברות הזרות הפועלות בישראל.

** מספרים מחוקנים.

*** אומדן.

**** תקבולי הפרמיות ותשלומי התביעות בביטוח חיים אינם נכללים בעסקות ההעברה. ההפרש ביניהם כלול בעסקות הפינאנסיות (מרביתו בסעיף משקי בית).